

Utjecaj "Sheme školskog voća i povrća" na ekonomski položaj uključenih proizvođača i dobavljača

Letinčić, Barbara

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Agriculture / Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:204:769038>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-02**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Agriculture University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AGRONOMSKI FAKULTET

**Utjecaj „Sheme školskog voća i povrća“ na ekonomski
položaj uključenih proizvođača i dobavljača**

DIPLOMSKI RAD

Barbara Letinčić

Zagreb, rujan, 2017.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AGRONOMSKI FAKULTET

Diplomski studij:
Agrobiznis i ruralni razvitak

**Utjecaj „Sheme školskog voća i povrća“ na ekonomski
položaj uključenih proizvođača i dobavljača**

DIPLOMSKI RAD

Barbara Letinčić

Mentor: Prof.dr.sc. Ramona Franić

Zagreb, rujan, 2017.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AGRONOMSKI FAKULTET

IZJAVA STUDENTA
O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, **Barbara Letinčić**, JMBAG 0178093961, rođen/a 14.11.1992. u Zagrebu, izjavljujem da sam samostalno izradila/izradio diplomski rad pod naslovom:

UTJECAJ „SCHEME ŠKOLSKOG VOĆA I POVRĆA“ NA EKONOMSKI POLOŽAJ UKLJUČENIH PROIZVOĐAČA I DOBAVLJAČA

Svojim potpisom jamčim:

- da sam jedina autorica/jedini autor ovoga diplomskog rada;
- da su svi korišteni izvori literature, kako objavljeni tako i neobjavljeni, adekvatno citirani ili parafrazirani, te popisani u literaturi na kraju rada;
- da ovaj diplomski rad ne sadrži dijelove radova predanih na Agronomskom fakultetu ili drugim ustanovama visokog obrazovanja radi završetka sveučilišnog ili stručnog studija;
- da je elektronička verzija ovoga diplomskog rada identična tiskanoj koju je odobrio mentor;
- da sam upoznata/upoznat s odredbama Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu (Čl. 19).

U Zagrebu, dana _____

Potpis studenta / studentice

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AGRONOMSKI FAKULTET

IZVJEŠĆE
O OCJENI I OBRANI DIPLOMSKOG RADA

Diplomski rad studenta/ice **Barbare Letinčić**, JMBAG 0178093961, naslova
**UTJECAJ „SHEME ŠKOLSKOG VOĆA I POVRĆA“ NA EKONOMSKI POLOŽAJ UKLJUČENIH
PROIZVOĐAČA I DOBAVLJAČA**

obranjen je i ocijenjen ocjenom _____, dana _____.

Povjerenstvo:

1. Prof. dr.sc. Ramona Franić mentor
2. Doc.dr.sc. Lari Hadelan član
3. Doc.dr.sc. Željka Mesić član

potpisi:

Zahvala

Veliku zahvalnost, u prvom redu, iskazujem svojoj mentorici prof.dr.sc. Ramoni Franić koja mi je pomogla svojim savjetima i iskustvom u izradi ovog diplomskog rada te strpljenju i vremenu koje je odvojila.

Zahvaljujem se djelatnicama na praksi u Ministarstvu poljoprivrede, posebice Andreji Martonji Hitrec koja mi je pristala biti mentor za vrijeme prakse, te je me svojim savjetima usmjerila na temu diplomskog rada i pomogla s brojnim materijalima.

Zahvaljujem se uključenim proizvođačima i dobavljačima koji su bili otvoreni za bilo kakva pitanja i pomoć, te su sudjelovali u anketi i svojim odgovorima doprinijeli izradi ovog diplomskog rada.

Također, zahvaljujem se i svim svojim prijateljima, prijateljicama i bližnjima na podršci, a ponajviše mojoj obitelji koja me uvijek podržavala i bila uz mene.

Hvala, Barbara Letinčić

Sadržaj

1.Uvod	1
2. Predmet i cilj istraživanja	2
2.1. Materijali i metode rada.....	2
3.Što je Shema i kako je nastala?	3
3.1. Odnos Zajedničke poljoprivredne politike i europske Sheme školskog voća i povrća....	5
4.Pravila i odredbe u provedbi Sheme školskog voća i povrća	6
4.1. Uvjeti za proizvođače-dobavljače.....	7
5. Rezultati utjecaja programa Sheme školskog voća i povrća	8
6.Analiza promjena tijekom godina provođenja Sheme školskog voća i povrća i projekcija za buduće razdoblje provođenja	9
6.1.Financijski okvir Sheme i njena iskorištenost.....	14
7. Rezultati istraživanja	18
7.1. Opis korištenih anketnih upitnika:	18
7.2. Opis uzorka istraživanja.....	18
8.Analiza rezultata istraživanja.....	19
8.1 Stavovi o Shemi i njen utjecaj na uključene proizvođače/ dobavljače	22
8.2. Prijedlozi uključenih sudionika za provođenje Sheme školskog ViP	25
8.3. SWOT-analiza	26
8.4. Uključenost i zadovoljstvo pratećih mjera iz Sheme školskog ViP	28
9.Zaključak.....	30
10.Popis literature	32
11.Prilog.....	35
11.1. Popis tablica i grafikona	35
Životopis	36

Sažetak

Diplomskog rada studenta/ice **Barbara Letinčić**, naslova

UTJECAJ „SHEME ŠKOLSKOG VOĆA I POVRĆA“ NA EKONOMSKI POLOŽAJ UKLJUČENIH PROIZVOĐAČA I DOBAVLJAČA

Shema školskog voća i povrća diljem Europske unije pruža djeci od vrtićke dobi sve do srednje škole opskrbu svježeg voća i povrća. Glavni su joj ciljevi promoviranje zdravih prehrambenih navika djece, omogućavanje dodatnog obroka svježeg voća i povrća te oblikovanje prehrambenih navika. Kako je Shema školskog voća i povrća ujedno i agrarno-politička mjera tako ona osim glavnih ciljeva ima i za cilj jačanje poljoprivredne proizvodnje. U tom slučaju ona utječe na poticanje potrošnje i proizvodnje domaćih proizvoda, uključivanje proizvođača s lokalnog tržišta te lakši plasman proizvoda na tržište. U ovom je istraživanju cilj bio utvrditi prednosti i nedostatke provođenja ove mjere sa aspekta uključenih sudionika (proizvođača/dobavljača). Sudionici su najčešće uključeni od prve godine provođenja Sheme, u dosadašnjim godinama provođenja većinom su u kategoriji mikro poduzeća (obrti ili d.o.o.), u manjem broju zastupljena su obiteljska poljoprivredna gospodarstva. Proizvodi koji su zastupljeni u Shemi u najvećim količinama su jabuka, kruška i mandarina, a dostavljaju se jednom tjedno. Sudionici smatraju da je Shema imala pozitivan utjecaj na njihovo poslovanje te iskazuju zadovoljstvo glede sigurnog tržišta i visine potpore koje primaju. Također smatraju da pozitivno utječe na prehrambene navike djece i jačanje znanja o poljoprivredi, zaštiti okoliša i zdravom načinu prehrane. S druge strane žele skrenuti pažnju na probleme koji se javljaju tijekom pravnog djela provođenja Sheme. Javljaju se problemi kod komplicirane dokumentacije, promjena u načinu provođenja, te slaboj mogućnosti uključivanja manjih proizvođača spram većih trgovačkih lanaca.

Ključne riječi: prehrambene navike, voće i povrće, domaći proizvodi, lokalna proizvodnja, škole, proizvođači

Summary

Of the master's thesis - student **Barbara Letinčić**, entitled

INFLUENCE OF "SCHOOL FRUIT AND VEGETABLES SCHEME" ON ECONOMIC POSITION OF INCLUDED PRODUCERS AND SUPPLIERS

School fruit and vegetables scheme throughout the European Union provides children from kindergarten to high school supply of fresh fruit and vegetables. Main goals are to promote healthy eating habits, provide additional meals of fruit and vegetables and to shape healthy nutritional habits. At the same time, School scheme of fruit and vegetables is an agrarian policy measure and besides main goals has a goal of strengthening agricultural production.

In that case, it affects consumption and production of domestic products, involvement of producers from the local market and the easier placement of products.

The purpose of this research was to identify the advantages and disadvantages of implementing this measure from the aspect of involved participants (producers/ suppliers).

Participants are the most often involved since the first year of the implementation. Most of them are in the category of micro enterprise, in a smaller number are involved family farms. The most common products in the Scheme are apple, pear and mandarin, and are delivered once a week. Participants believe that the Scheme has had a positive impact on their business and expressed their satisfaction with the secure market and encouraged that they receive.

Producers want to highlight problems in the legal section.

Problems are encountered in complicated documentation, change in implementation, and low inclusion of smaller manufacturers.

Keywords: eating habits, fruits and vegetables, local products, local production, schools, produ

Popis kratica

<i>R.br.</i>	<i>Kratika</i>	<i>Puni naziv kratice na HR.</i>	<i>Puni naziv kratice na ENG.</i>
1.	WHO	<i>Svjetska zdravstvena organizacija</i>	<i>World Health Organization</i>
2.	EU	<i>Europska unija</i>	<i>European Union</i>
3.	EC	<i>Europska komisija</i>	<i>European Commission</i>
4.	RH	<i>Republika Hrvatska</i>	<i>Republic of Croatia</i>
5.	VIP	<i>Voće i povrće</i>	<i>Fruit and Vegetables</i>
6.	CMO	<i>Zajednička organizacija tržišta</i>	<i>Common market organization</i>
7.	ZPP	<i>Zajednička poljoprivredna politika</i>	<i>Common agricultural policy</i>
8.	EAGF	<i>Europski fond za garancije u poljoprivredi</i>	<i>European Agricultural Guarantee Fund</i>
9.	EUR	<i>Euro</i>	<i>Euro</i>
10.	OPG	<i>Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo</i>	<i>Family farm</i>
11.	ZPP	<i>Zajednička poljoprivredna politika</i>	<i>Common Agricultural Policy</i>

1.Uvod

U današnje vrijeme pretilost je postala jedan od većih globalnih problema diljem svijeta tako i u Europi. Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije u posljednjih se četrdesetak godina pretilost udvostručila. Iako se veći naglasak, no ne i manje bitan stavlja na problem gladi u svijetu, činjenica je da se jedna trećina hranjivih proizvoda baca, dok s druge strane postoje dijelovi svijeta gdje ljudi umiru od gladi. Nasuprot tome ipak većina svjetske populacije živi u zemljama gdje veću smrtnost uzrokuje pretilost u odnosu na pothranjenost.

U Europi oko 22 milijuna djece ima problem s prekomjernom tjelesnom težinom dok je njih više od 5 milijuna pretilo. Prema istraživanjima Svjetske zdravstvene organizacije (WHO 2016)[30] vidljivo je da potrošnja voća i povrća u Europi stagnira te se pretilost dramatično povećava.

Tako je, u okviru reforme za sektor voće i povrće, Vijeće Europske unije zahtijevalo da Europska komisija predloži Shemu školskog voća i povrća kao agrarno-političku mjeru čija se tri glavna cilja odnose na-

- promoviranje zdravih prehrambenih navika djece,
- omogućavanje dodatnog obroka svježeg voća i povrća,
- oblikovanje prehrambenih navike djece. EC(2008)[11]

Kako je Shema školskog voća i povrća ujedno i agrarno-politička mjera tako ona osim glavnog cilja (oblikovanja prehrambenih navika djece) ima za cilj i jačanje poljoprivredne proizvodnje. Ako Shemu školskog voća i povrća promatramo kao agrarno-političku mjeru tada ona utječe na poticanje proizvodnje i potrošnje domaćih proizvoda, uključivanje proizvođača s lokalnog tržišta, lakši plasman proizvoda na tržište te promociju kratkih lanaca opskrbe. Kako se utjecaj Sheme školskog voća i povrća istražuje uglavnom sa stajališta utjecaja na zdravlje djece, tako se u ovom istraživanju nastoji utvrditi utjecaj na drugoj strani lanca- kod proizvođača i dobavljača uključenih u Shemu. Osim primarnih ciljeva postoje i dodatne mjere koje se provode u okviru ove Sheme kojima upravo uključeni proizvođači koji daju svoju ulogu u širenju i jačanju znanja i svijesti djece o poljoprivredi, zdravlju i zaštiti okoliša. Države članice koje su 2009./2010. htjele biti uključene u Shemu VIP morale su izraditi svoje nacionalne strategije kako bi svaka država provodila strategiju koja se temelji prema vlastitim prilikama, mogućnostima, prednostima i resursima koje posjeduje.

Strategija se u Republici Hrvatskoj provodila u suradnji s javnim zdravstvom, obrazovnim institucijama i ostalim vlastima kako bi bila u skladu s potrebama. Mjera se u Europskoj uniji započela provoditi od školske godine 2009./2010. dok se u RH provodi već četvrtu školsku godinu za redom, točnije ulaskom RH u Europsku uniju, od školske godine 2013./2014. U ovom se radu istražuju obilježja Sheme provedene u RH u nazad četiri godine te planovi za njeno buduće provođenje. U empirijskom djelu rada nastoji se istražiti jesu li zadani ciljevi zaista ispunjeni te kakvo je stanje uspješnosti provođenja Sheme, odnosno njene prednosti i nedostaci promatrani danim izjavama uključenih proizvođača/ dobavljača.

2. Predmet i cilj istraživanja

U radu je provedeno teorijsko istraživanje temeljeno na analizi sekundarnih izvora podataka koji se tiču Sheme školskog voća i povrća te na empirijskom djelu pomoću anketnog upitnika koji se provodi upravo na proizvođačima i dobavljačima koji su trenutno uključeni u Shemu ili su nekada bili.

Cilj istraživanja je utvrditi vrstu uključenih subjekata, njihovu veličinu poduzeća, pregledom dostupnih podataka utvrditi promjene tijekom godina provođenja Sheme u Nacionalnoj strategiji ili izdvojenim sredstvima te njihovom stupnju iskoristivosti.

Glavni ciljevi glede empirijskog dijela istraživanja bili su utvrditi moguće prednosti i nedostatke Sheme školskog voća i povrća sa aspekta uključenih sudionika i njihovih osobnih karakteristika poduzeća. Stanje zadovoljstva uključenošću u Shemu. Istražiti direktne probleme i prednosti Sheme školskog VIP te prijedloge za njeno buduće provođenje od strane uključenih proizvođača i dobavljača. Također jedan od ciljeva bio je ustanoviti je li Shema školskog VIP imala utjecaj na položaja na tržištu ili konkurentnost ili druge ekonomske pokazatelje kod uključenih proizvođača/dobavljača.

2.1. Materijali i metode rada

Rad je podijeljen na teorijski empirijski dio. U teorijskom dijelu rada korišteni su sekundarni izvori podataka poput dostupnih Uredba, Pravilnika, Evaluacijskih izvještaja i Nacionalne strategije za provedbu Sheme školskog VIP. Također, dostupni popisi sa stranice Ministarstva poljoprivrede o uključenim dobavljačima i školama sudionicama, te druga znanstvena i stručna literatura koja prikazuje dosadašnja istraživanja iz ovog područja.

Utjecaj na uključene proizvođače i dobavljače utvrđen je u empirijskom djelu istraživanja na temelju on-line ankete. Uzorak istraživanja čine uključeni proizvođači i dobavljači s dostupnog Popisa dobavljača sa stranice Ministarstva poljoprivrede. Anketni upitnik sastoji se od niza otvorenih i zatvorenih pitanja s višestrukim izborom i relevantnim tvrdnjama koje se ocjenjuju putem Likertove skale. Otvorena pitanja odabrana su dobivanja točnih i konkretnih informacija direktno od proizvođača i dobavljača.

Istraživanje se provodilo tijekom lipnja, srpnja i kolovoza 2017. godine. Dobiveni podaci obrađeni su pomoću statističkom analizom pomoću programa Statistical Program for Social Sciences (SPSS verzija 21.). Za analizu prikupljenih podataka korištena je SWOT-analiza te jedno varijantna (frekvencije i distribucija) analiza.

3.Što je Shema i kako je nastala?

Shema školskog voća i povrća diljem Europske unije pruža djeci od vrtićke dobi sve do srednje škole opskrbu svježeg voća i povrća sve u svrhu poticanja zdravih prehrambenih navika kod mladih ljudi. Zbog velikih problema kod djece u svijetu s debljinom te ostalim bolestima koje su uzrokovane neadekvatnom prehranom, ovom se Shemom nastoje promovirati zdrave prehrambene navike kako bi se u svakodnevnoj prehrani djece povećao udio voća i povrća. Također, nastoji se ovakvim mjerama ograničiti unos nezdrave hrane odnosno masti, šećera i soli. Uz svakodnevni školski obrok kod djece u školama, Shema školskog voća i povrća omogućava djeci dodatan svjež i hranjivi obrok u vremenu kojeg provode u školi. Shema također uključuje prateće mjere koje se provode u svrhu edukacije djece o važnosti zdrave i pravilne prehrane.

U okviru pratećih mjera,“ glavne aktivnosti Savjetodavne službe bile su u predavanja (tablica 1), koja su organizirana tijekom cijele školske godine (osim u vrijeme zimskih i proljetnih praznika) u suradnji sa školama, koje su sudjelovale u provedbi Sheme, a sve radi kontinuirane edukacije djece, roditelja, nastavnika i šire javnosti o značaju Sheme u oblikovanju zdravih prehrambenih navika u razdoblju odrastanja i sprječavanju rasipanja hrane“ Evaluacija provedbe Sheme školskog voća i povrća za školske godine 2013./2014. 2014./2015. 2015./2016. ,str. 13 (2017). Studija provedena u Velikoj Britaniji na osnovnim školama tijekom 2009. i 2010. godine pokazala je da aktivnosti poput uključivanja roditelja i druge slične aktivnosti koje promiču voće i povrće djeci u školama mogu biti povezane s povećanim unosom ViP, posebice voća. Ransley, at al. (2013) [26]

Tablica 1: Popis tema provedenih unutar Sheme školskog VIP

PREDAVANJA ZA UČENIKE OD 1. DO 4. RAZREDA		PREDAVANJA ZA UČENIKE OD 5. DO 8. RAZREDA	
1.	<i>Koje vrste voća uzgajamo u Hrvatskoj?</i>	1.	<i>Vrste voća koje uzgajamo u Hrvatskoj</i>
2.	<i>Voće, povrće i zdravlje</i>	2.	<i>Voće, povrće i zdravlje – pravilna prehrana</i>
3.	<i>Upoznajmo korisne i štetne kukce u voćnjaku</i>	3.	<i>Posadimo voćku – prikaz sadnje</i>
4.	<i>Kakvu jabuku volimo jesti?</i>	4.	<i>Korisni i štetni kukci u voćnjaku</i>
5.	<i>Posadimo voćku (predavanje/prikaz)</i>	5.	<i>Jabuka – kraljica voća</i>
6.	<i>Kakve jabuke razlikujemo?</i>	6.	<i>Jagodasto voće koje uspijeva u Hrvatskoj</i>
7.	<i>Sorte jagoda u Hrvatskoj</i>	7.	<i>Ekološka i integrirana proizvodnja voća</i>
8.	<i>Zašto i voćke mogu biti bolesne?</i>	8.	<i>Proizvodnja jabučnog soka</i>
9.	<i>Upoznajmo voćku/upoznajmo voćnjak</i>	9.	<i>Povrće u našem vrtu</i>
10.	<i>Koje vrste povrća rastu u našem vrtu?</i>	10.	<i>Stare sorte jabuka</i>
CIJELA RH		PREDAVANJA ZA NASTAVNIKE I RODITELJE	
SPECIJALISTI HORTIKULTURE, ZAŠTITE BILJA I OSTALI		1. Integrirana proizvodnja voća i povrća	
		2. Ekološka proizvodnja voća i povrća	
		3. Vrste voća u našoj okolini	
SVEUKUPNO : 83 savjetodavca		20 + 3 TEME PREDAVANJA	

Izvor: HZJZ (2017) *Evaluacijsko izvješće o provedbi Sheme školskog voća i povrća za školske godine 2013./2014. 2014./2015. 2015./2016.*

Problemi s prehranom i stanjem djece u RH vidljivi su u kontinuiranom istraživanju provedenom 2005.-2009. godine od strane Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo o stanju uhranjenosti hrvatske školske djece u dobi od 7- do 14 godina. Primjerice zabilježen je znatan porast djece s prekomjernom tjelesnom masom 26,4% od toga 11,2% djece je pretilo dok je 15,2% s povećanom tjelesnom masom.

Budući da se velik dio problema može riješiti u najranijem periodu života, važno je poduzeti razne mjere kako bi se spriječio negativni trend među djecom i mladima.

Takav značajan porast osoba s prekomjernom tjelesnom masom svrstalo je Hrvatsku među vodeće zemlje u Europi i svijetu.

S druge strane velik je broj djece koja nisu uključena u sustav školske prehrane koja žive u siromaštvu ili riziku od siromaštva te im je obrok u okviru Sheme školskog voća i povrća jedini obrok koji konzumiraju u periodu provedenom u školi. Postoje i drugi projekti koji su osigurani iz Fonda Europske unije kao npr. projekt "Osiguranje školske prehrane za djecu u riziku od siromaštva"¹, koji također ima za cilj uključivanje sve djece u školama u sustav prehrane.

Shema školskog voća i povrća na razini EU provodi se od školske godine 2009./2010. U RH počela je s provedbom u školskoj godini 2013./2014. nakon što je Hrvatska postala punopravna članica Europske unije. Tada, u Shemu je bilo uključeno 85,01 % učenika od prvog do četvrtog razreda osnovnih škola i 81,44 % škola.

Već u školskoj godini 2014./2015. u Shemu je bilo uključeno 88,44 % učenika od prvog do osmog razreda osnovnih škola i 87,9 % škola. U školskoj godini 2015./2016. bilo je uključeno 91,28 % učenika od prvog do osmog razreda osnovnih škola i 86,51 % škola. Prema podacima o postotku uključenosti u Shemu, vidljiv je kontinuirani porast tijekom godina provođenja ove mjere. Prema procjenama Ministarstva poljoprivrede kako se navodi u Nacionalnoj strategiji za školsku godinu 2016./2017. pretpostavlja se da bi trebalo sudjelovati ukupno oko 450.000 učenika i to oko 290.000 učenika osnovnih škola i oko 160.000 učenika srednjih škola. Također predviđa se povećanje ukupnog broja škola s 890 na oko 1.200.

¹ *Fond europske pomoći za najpotrebitije (FEAD) podupire aktivnosti država članica EU u pružanju materijalne pomoći onima kojima je pomoć najpotrebnija. Operativni program je usmjeren i na pružanje nefinancijske pomoći tj. podjelu hrane djeci u siromaštvu ili u riziku od siromaštva koja pohađaju obvezni školski program, pritom vodeći računa da oblik distribucije hrane putem škola omogući izbjegavanje bilo kakvog oblika diskriminacije, poštujući dostojanstvo djeteta koje prima pomoć.*

3.1. Odnos Zajedničke poljoprivredne politike i europske Sheme školskog voća i povrća

Glavni ciljevi Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) su stabilizacija poljoprivrednog tržišta, jačanje konkurentnosti poljoprivrede te smanjenje razlika između regija tj. stvaranje socijalne kohezije. Uz glavne ciljeve sve se više uzimaju u obzir zdravstveni problemi koji su uzrokovani lošim načinom prehrane ili nepravodobnim unosom hrane. Tako je Europska komisija dala prijedlog da upravo ZPP može odigrati veliku ulogu u oblikovanju pravilne prehrane i problemima s prekomjernom tjelesnom težinom koja se ističe u Europi posljednjih godina. Vijeće Europske unije zahtijevalo je da EC predloži Shemu školskog voća i povrća kao agrarno-političku mjeru gdje je jedan od ključnih ciljeva bio smanjiti negativan trend potrošnje ViP među mladima. Nakon što je EC predložila prijedlog Sheme školskog ViP, Europski parlament je financijskim sredstvima pokazao da podržava program Sheme školskog ViP te je on počeo s provedbom od školske godine 2009./2010.“ Proračun se povećava od 2014/2015 do 150 milijuna eura, a stope sufinanciranja su 75% - 90% (prema reformi CAP 2020²). EC(2016)[10] Shema se pokazala kao pozitivna te se svake godine izdvajaju sve veća sredstva u okviru ZPP-a koja služe za sufinanciranje Sheme školskog ViP. Kako je ova politika jedna od prvih koja povezuje javno zdravstvo sa poljoprivrednom politikom i financiranje se obavlja kroz poljoprivredni proračun EU, provedeno je istraživanje od strane EC 2008. godine o utjecaju poljoprivredne politike na poboljšanje javnog zdravstva, poljoprivrednog tržišta, socijalnu ravnopravnost i regionalnu koheziju. Ustanovljeno je da program školske Sheme utječe na povećanje konzumacije voća i povrća i to za 70%. Također studija je pokazala da ovakav način provođenja politike smanjuje prehrambene nejednakosti među djecom te utječe na dugoročne promjene u njihovim prehrambenim navikama. Joia de Sa, Lock (2008) [3]

² CAP- Common Agricultural Policy, ZPP-Zajednička poljoprivredna politika
Reforma(2014-2020) ZPP-a u skladu je s temeljnim načelima zajedničke poljoprivredne politike. Načela su usmjerena na osiguravanje dovoljne količine hrane visoke kvalitete po povoljnim cijenama potrošačima u EU-u i na globalnoj razini. Reformom se istovremeno u cijelosti poštuju pravila EU-a o dobrobiti životinja i okolišu te se osigurava primjeren životni standard europskim poljoprivrednicima.

4.Pravila i odredbe u provedbi Sheme školskog voća i povrća

Kod provedbe Sheme školskog voća i povrća u RH odgovorna su različita tijela i institucije koje ujedno imaju i svaka svoju ulogu u Shemi.

„Nositelj Projekta Shema školskog voća i povrća je Ministarstvo poljoprivrede koje ima koordinacijsku ulogu te dozvolu odobravanja podnositelja Zahtjeva za potporu za komunikaciju u okviru Sheme školskog voća i povrća.“HZJZ (2017)

Prema Pravilniku o provedbi Sheme školskog voća odgovorene u odgovorene osobe spada Ministarstvo zdravlja koje ujedno odobrava Listu prihvatljivih proizvoda koji su uključeni u Shemu. Također, odobrava zahtjeve za monitoring i evaluaciju o utjecaju Sheme na prehrambene navike i zdravlje djece u vremenu provođenja Sheme. Hrvatski zavod za javno zdravstvo nadležno je za monitoring i evaluaciju utjecaja Sheme školskog voća i povrća na prehrambene navike i zdravlje školske djece. Savjetodavna služba nadležna je za komunikaciju u okviru Sheme školskog voća i povrća. Uloga Ministarstva obrazovanja je vođenje evidencije o popisu škola sudionica u Shemi. Agencija za plaćanja u poljoprivredi ribarstvu i ruralnom razvoju odgovorna je za administrativnu kontrolu te kontrolu na terenu kod prijavljenih proizvođača te dodjelu potpore proizvođačima/dobavljačima.

Nakon što su zadovoljeni svi pravni uvjeti, daljnju ulogu u lancu provođenja Sheme ima određena škola koja sudjeluje u Shemi. Škole su dužne organizirati pravilnu raspodjelu voća i povrća među svojim učenicima, osigurati njihovu pripremu, voditi evidenciju o isporuci i raspodjeli voća i povrća. Od školske godine 2017./2018. škole su dužne same odabrati proizvođača koji će isporučivati njihovoj školi svježe voće i povrće te se po novome uz program ViP uključuje se i Program mlijeka u školama.

Tijekom godina provođenja Sheme prvobitna ciljana skupina bila su djeca u osnovnim školama od prvog do četvrtog razreda. S godinama Shema se širila na učenike starije dobi, od prvog do osmog razreda. Danas se ona provodi i na srednjim školama.

Kako bi se krug uključenih zaokružio, jednu od važnijih uloga svakako imaju proizvođači odnosno dobavljači koji čine jednu cjelinu kako bi Shema bila kompletno provedena. Dobavljač voća i povrća u ovom slučaju može biti pravna ili fizička osoba koja odgovara svim uvjetima u Pravilniku o provedbi Sheme školskog voća i povrća i u mogućnosti je zadovoljiti učestalost raspodjele voća i povrća.

4.1. Uvjeti za proizvođače-dobavljače

Da bi se pojedini dobavljač/proizvođač uključio u Shemu školskog ViP, prva mu je dužnost sklopiti ugovor o pristupanju Shemi. U ugovoru su sadržane određene stavke o pravima i obvezama koje je svaki dobavljač/proizvođač dužan poštivati. Ugovor sadrži određene stavke kojima se određuje vrsta voća i povrća koja se isporučuje, učestalost raspodjele, broj učenika koji je dobavljač/proizvođač u mogućnosti opskrbljivati, prateće mjere koje dobavljač može a i ne mora organizirati te druge bitne dijelove.

U slučaju da proizvođač ima velike proizvodne količine koje zadovoljavaju potrebu više od jedne škole, tada on ima mogućnost sklapanja ugovora s više škola. Nasuprot tome škola ima mogućnost sklopiti ugovor samo s jednim proizvođačem/ dobavljačem.

Raspodjela voća i povrća prema Pravilniku o provedbi Sheme ViP mora se odvijati minimalno jednom tjedno u razdoblju jedne školske godine. Kod isporuke voća i povrća dostavlja se količina koja je dovoljna za ukupan broj učenika pojedine škole, i to masa obroka po učeniku iznosi od 100-150 grama.

Dobavljač/proizvođač može biti uključen u prateće mjere koje se provode među učenicima. Pratećim se mjerama nastoje ostvariti glavni ciljevi Sheme. Kako bi se osigurala učinkovitost Sheme provode se neke od sljedećih pratećih mjera:

- Posjet poljoprivrednom gospodarstvu koje se bavi proizvodnjom voća i povrća,
- posjeti kapacitetima za skladištenje pakiranje ili sortiranje ViP,
- posjeti tržnicama ili održavanje nastave u vrtu,
- satovi degustacije, kušaonice ili pripreme voća i povrća.

Svrha ovih aktivnosti je jačanje svijesti o zdravim namirnicama odnosno prehrani, edukacija djece o poljoprivredi, zaštiti okoliša, sprječavanju bacanja hrane i drugim navikama koje mogu pozitivno utjecati na njihov daljnji razvoj i zaštitu okoliša.

Dobavljač/proizvođač dobiva potporu za isporuku voća i povrća s Liste proizvoda koji su uključeni u Shemu. Iznos potpore dobavljač/proizvođač dužan je dokazati materijalnim dokazima, računima i otpremnicama koje su ovjerene od strane škole za isporučene količine ViP kako bi dobio određena sredstva. U slučaju utvrđenih nedostataka ili nemara provodi se povrat svih sredstava dobivenih u okviru Sheme.

U empirijskom se djelu istraživanja nastojalo utvrditi zadovoljstvo ili nezadovoljstvo postavljenim uvjetima te odnos proizvođača/ dobavljača prema danim administrativnim, proizvodnim i drugim uvjetima koje Pravilnik određuje. SWOT-analizom dobivenom na temelju istraživanja na uključenim dobavljačima/proizvođačima u nastavku rada vidljive su snage ove mjere, njene prilike slabosti i prijjetnje.

5. Rezultati utjecaja programa Sheme školskog voća i povrća

U RH Hrvatski zavod za javno zdravstvo proveo je ispitivanje o prehrambenim navikama u osnovnim školama kako bi se utvrdila procjena utjecaj Sheme školsko voća i povrća na djeci, roditeljima i obrazovnim ustanovama. Istraživanje se provodilo u tri godine anketiranja (školska godina 2013./14., 2014./15., 2015./16.)

Pokazalo se da djeca više preferiraju svježe voće u odnosu na svježe povrće. Na Listi prihvatljivih proizvoda vidljivo je da su 80% proizvoda uključenih u Shemu voćne vrste.

U prvoj godini provedbe Sheme, prema rezultatima Evaluacijskog izvješća od strane HZJZ (2017) škole smatraju da je Shema u potpunosti uspješno prevedena i to 43,5% njih.

Podijeljeno je mišljenje između roditelja da škola ima značajan utjecaj na prehrambene navike njihove djece, dok veći broj njih (58%) smatra da je Shema upravo ta koja mijenja prehrambene navike djece. Pozitivna promjena je vidljiva u ukupnoj potrošnji ViP u domaćinstvima kojima su djeca sudjelovala u programu Sheme školskog voća i povrća. Glede kvalitete proizvoda koji se dostavljaju u škole od strane proizvođača/dobavljača, 56,5% škola smatra da je voće i povrće kojim se opskrbljuje zadovoljavajuće kvalitete, no nedostatak je svakako učestalost distribucije, odnosno rijetka dostava koja se u većini slučajeva odvija samo jednom tjedno. „Provedba Sheme školskog voća i povrća predstavlja učinkovit mehanizam koje provode različite institucije s istim ciljem - unaprjeđenja prehrambenog statusa učenika i njihovog zdravlja u cjelini“ Evaluacija provedbe Sheme školskog voća i povrća za školske godine 2013./2014. 2014./2015. 2015./2016.,str.13 (2017).

Norveška, kao država poznata po svojoj visokoj socijalnoj osjetljivosti i bruto domaćem proizvodu po glavi stanovnika ima velike društvene nejednakosti i probleme u zdravstvu i prehrambenim navikama.

U Norveškim školama postoji od 1996. godine slična inačica programa koja tada nije bila besplatna, 2001. godine zbog prilično velike nejednakosti u zdravlju i prehrambenim navikama započeo je besplatan program školskog voća kako bi se povećao unos ViP. U provedenim studijama o utjecaju programa školskog voća i povrća utvrđeno je da je došlo do porasta unosa voća od 2001. do 2008. godine, a besplatan program školskog voća čini se učinkovitijom mjerom u odnosu na prijašnji. Vidljivo povećanje veće je kod voćnih vrsta, dok veliki izazov ostaje u povećanju unosa povrća. Program koji se tada plaćao samo je povećao društvene nejednakosti i stvorio veću razliku među djecom. U studiji je također ustanovljeno da se potrošnja ViP proporcionalno povećava sa stupnjem obrazovanja. Odnosno, djeca visoko obrazovanih roditelja jela su više ViP u odnosu na djecu roditelja sa nižim stupnjem obrazovanja. Bere, E; Hilsen,M; Kleppt,K (2013) [2]

6. Analiza promjena tijekom godina provođenja Sheme školskog voća i povrća i projekcija za buduće razdoblje provođenja

Unatoč većini pozitivnih pokazatelja utjecaja Sheme školskog voća i povrća, uvijek ostaje prostora za napredak i poboljšanje. U svrhu usporedbe promjena u načinu provođenja Sheme, napravljena je tablica 2 u kojoj su jasno vidljive promjene u vođenju Sheme školsko VIP u periodu od 2013./2014. godine sve do projekcije za buduće razdoblje provođenja mjere 2017./2018. školske godine.

Shema je do sada u RH obuhvaćala samo program školskog voća i povrća što nije bio slučaj u većini zemalja EU. Od školske godine 2017./2018. Shema se proširuje na mlijeko i mliječne proizvode. Prvobitno je Shema obuhvaćala učenike osnovnih škola i to djecu od prvog do četvrtog razreda, a već se druge godine pokazala kao uspješnom te je cilj bio širiti segmente na što širu populaciju, tako su 2014./15. u program Školskog voća i povrća uključeni i učenici od petog do-osmog razreda. Danas se Shema provodi u srednjim školama.

Preporučene količine po djetetu ostale su iste, iako postoji prostor za povećanje i učestaliju dostavu, što je vidljivo i u Evaluacijskom izvješću Sheme školskog voća i povrća za školske godine 2013./2014. 2014./2015. 2015./2016. gdje se raspodjela po školama odvijala jedanput tjedno 78,3% slučajeva dok se u 17,4% škola voće i povrće dijelilo više od jedanput. Lista prihvatljivih proizvoda ostala je nepromijenjena, iako se proizvođači a i potrošači voća i povrća slažu da bi Listu trebalo proširiti na druge vrste VIP koja su prihvatljivija djeci. Primjerice, Hrvatska na svojoj Listi proizvoda ima ukupno 10 voćnih i povrtnih vrsta, dok Slovenija broji 33 voćne i povrtno vrste. Na Listi RH nalaze se proizvodi koji se proizvode na našim područjima, gdje se i sprječava uključivanje uvoznih proizvoda i potiče jedan od ciljeva glede lokalne proizvodnje. U Sloveniji na listi se mogu naći egzotične tropske vrste voća koje nisu dostupne na njihovom tržištu.

Također, u drugim zemljama članicama EU preporučeni standardi za količine ViP određeni su drugačije nego što je to kod nas slučaj (Preporučena dnevna količina iznosi od 100 do 150 g po djetetu). Na primjer, u Nizozemskoj, pravilo je da se u škole dostavlja voće i povrća tri puta na tjedan. Irski tjedni jelovnik nudi razno povrće, obrok za ručak mora sadržavati velik dio povrća i najmanje 2 puta tjedno svježe voće za desert. Uz svježe ViP u Irskoj je Nacionalnoj strategiji uključeno i prerađeno voće i povrće u gotovom obliku.

Kriteriji za odabir svježeg voća i povrća tijekom godina počeli su dobivati na značaju. Pažnja se počela skretati na ekološki značaj, odnosno na smanjenje upotrebe sredstva za zaštitu bilja i njihov negativni učinak na zdravlje i kao drugi cilj smanjenje troškova transporta i skraćivanje opskrbnog lanca u svrhu minimalnog utjecaja na okoliši.

Isto tako, prateće mjere u prvoj godini provođenja bile su usmjerene na projektima koji bi na zabavan način a pritom i edukativan utjecale na svijest djece. Ovakve prateće aktivnosti nisu bile konkretno usmjerene na provođenje ciljeva Sheme no već od 2014./2015. godine počele su dobivati drugu dimenziju. Djecu se usmjeravalo na pitanja o zaštiti okoliša, provodile su se

edukativne radionice i predavanja kako bi se podigla svijest djece o važnosti zdrave prehrane. Na konkretnim primjerima u obliku degustacija djeci se voće i povrće prikazivalo i nudilo u najboljem obliku. U školama se uvode školski vrtovi te se održava nastava u vrtu.

Odgovornost nadležnih tijela ostala je približno jednaka, jedino škole imaju veće odgovornosti u provedbi Sheme. Prvobitno, škola je bila dužna pravodobno raspodijeliti voće i povrće te pratiti potrošnju i voditi evidenciju o prijemu, nadalje 2014./2015. dan je zadatak o dodatnoj edukaciji učenika o zdravim prehrambenim navikama i sprječavanju rasipanja hrane, 2015./2016., 2016./2017. škole su postale nadležne nad provođenjem pratećih mjera, a za buduće razdoblje škole su te koje odabiru dobavljača koji će opskrbljivati njihove potrebe, a da pritom prioritet imaju kratki lanci opskrbe te lokalni proizvođači. Kakav je stav proizvođača prema novom načinu provođenja programa te kakvi se problemi javljaju vidljivo je u daljnjem radu prilikom obrade rezultata anketnog upitnika provedenog na uključenim proizvođačima i dobavljačima.

Tablica 2: Promjene tijekom godina provođenja Sheme školskog voća i povrća

Promjena	2013./2014.	2014./2015.	2015./2016.	2016./2017.	2017./2018.
SHEMA	Školskog voća i povrća				* +Program mlijeka u školama.
CILJANA SKUPINA	djeca od 1. do 4. razreda svih osnovnih škola na području RH.	djeca od 1. do 8. razreda osnovne škole na području RH			*osnovne i srednje škole za VIP, *učenici od 1. do 4. razreda za isporuku mlijeka i mliječnih proizvoda
UČESTALOST RASPODJELE VIP	Isporuka najmanje jednom tjedno u dane održavanja nastave u skladu sa školskim kalendarom tijekom cijele nastavne godine.				*Za mlijeko, najmanje 12 tjedana u nastavne dane
PREPORUČENA KOLIČINA VIP PO DJETETU	Preporučena dnevna količina od 100 do 150 g po djetetu.				mlijeko, jogurt, vrhnje i sl. (0,15 - 0,25 litara po djetetu tjedno).
LISTA PRIHVATLJIVOG VIP	mandarina, jabuka, kruška, šljiva, breskva, nektarina, trešnja, jagoda, rajčica, mrkva				mlačnica, kiselo mlijeko i vrhnje, jogurt, kefir i drugo fermentirano ili zakiseljeno mlijeko i vrhnje od mlijeka i mliječnih proizvoda.
KRITERIJI ZA ODABIR VIP	-Svježina voća i povrća, - najbolje iskorištenje nutritivnih vrijednosti -potrošnju voća i povrća proizvedenog na obližnjim gospodarstvima čime se smanjuju troškovi transporta i distribucije -dostupnost tijekom sezone, povezanost s pratećim mjerama	*-potrošnju voća i povrća sa obližnjih gospodarstava čime se smanjuje broj tretiranja sredstvima za zaštitu bilja te negativni učinak na zdravlje -.isporuku voća i povrća proizvedenog na lokalnim gospodarstvima čime se skraćuje lanac opskrbe i smanjuju troškovi transporta i distribucije te negativni učinak na okoliš	*-zdravstveni aspekt, raspoloživost tijekom sezone, dostupnost lokalnih i regionalnih proizvođača, raznovrsnost, okolišni aspekt		

Promjena	2013./2014.	2014./2015.	2015./2016.	2016./2017.	2017./2018.
NADLEŽNA TIJELA	<p>-APPRRR : raspisivanje natječaja, odabir podnositelja zahtjeva, administrativna kontrola i kontrola na terenu, provedba Sheme školskog voća, isplata potpore.</p> <p>-Škole: organiziranje raspodijele i evidenciju prijema ViP namijenjenog učenicima, pripremu ViP za potrošnju u školi te praćenje potrošnje ViP</p>	<p>*Škole nadležne za: edukaciju učenika od 1. do 8. razreda osnovne škole o voću i povrću, zdravim prehrabnim navikama i sprječavanju rasipanja hrane, organiziranje raspodijele i evidenciju prijema voća i povrća namijenjenog učenicima, pripremu voća i povrća za potrošnju u školi te praćenje potrošnje voća i povrća.</p>		<p>*Škole: nadležne za: provedbu pratećih mjera.</p>	<p>*Škole odabiru dobavljača dajući prioritet kratkim lancima opskrbe i nabavci proizvoda od lokalnih i regionalnih proizvođača u blizini škole.</p>
PRATEĆE MJERE	<p>-edukacijske aktivnosti o važnosti voća i povrća u pravilnoj prehrani,</p> <p>-školski projekti na temu voća i povrća,</p> <p>-kutaka za voće,</p> <p>-serviranja voća i povrća i pripreme salata,</p> <p>-izrada likovnih rješenja na temu voća i povrća kao podloge za izradu školskog plakata Sheme školskog voća,</p> <p>-posjet gospodarstvima na kojima se proizvodi voće i povrće,</p> <p>-komunikacija s proizvođačima voća i povrća.</p>	<p>-organizacije satova degustacije, postavljanja i održavanja nastave u vrtu,</p> <p>-edukacije djece o poljoprivredi, zdravim prehrabnim navikama i pitanjima zaštite okoliša u vezi sa proizvodnjom, distribucijom i potrošnjom voća i povrća,</p> <p>-podizanje razine svijesti o važnosti potrošnje voća i povrća kao nutritivno izuzetno vrijednih namirnica,</p> <p>-sprječavanje rasipanja hrane, provedbi ove mjere u što široj populaciji.</p>			
FINANCIJSKI OKVIR	<p>1.100.000 EUR iz proračuna za poljoprivredu Europske unije i 275.000 EUR-a iz Državnog proračuna Republike Hrvatske.</p>	<p>* 1.360.845 EUR (90 %) iz Europskog fonda za garancije u poljoprivredi (EAGF) i 151.205 EUR (10 %) iz Državnog proračuna Republike Hrvatske.</p>		<p>* -2.016.686 eura (90%) iz Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi -224.076,2 eura (10%) iz Državnog proračuna Republike Hrvatske.</p>	<p>*-1.720.946 EUR za voće i povrće te -800.354 EUR za mlijeko i mliječne proizvode iz sredstava EU (100%)</p>

<i>Promjena</i>	2013./2014.	2014./2015.	2015./2016.	2016./2017.	2017./2018.
UKLJUČENOST UČENIKA	138.501 učenika od 1. do 4. razreda osnovne škole (85,01 % od ukupnog broja)	292.647 učenik od 1. do 8. razreda osnovne škole (88,44 % od ukupnog broja)	292.160 učenika od 1. do 8. razreda osnovne škole (91,28 % od ukupnog broja)	*(procjena) 450.000 učenika, -290.000 učenika osnovne škole -160.000 učenika srednje škole	/
UKLJUČENOST ŠKOLA	720 škola od ukupno 884 škole (81,44 % od ukupnog broja)	778 škole od ukupno 850 škola (87,9 % od ukupnog broja)	770 škola od ukupno 890 škola (86,51 % od ukupnog broja)	*(procjena) 1.200 škola u Republici Hrvatskoj.	/
ISKORIŠTENOST FINACIJSKIH SREDSTAVA	82,7 % (prosjeak na nivou EU 79,7 %)	96,3 % (prosjeak na nivou EU 70,4 %)	96,9 % (prosjeak na nivou EU 73 %)	/	
EVALUACIJA I MONITORING	<p>Raspodjela po školama odvijala se jedanput tjedno 78,3% dok se u 17,4% škola voće i/ili povrće dijelilo više od jedanput. 2. U odnosu na prošlu školsku godinu došlo je do povećanja konzumiranja voća i povrća u školi od 2% ,pozitivan utjecaj širenja znanja kod učenika o vrstama i sortama voća i povrća koje konzumiraju, o načinu sjetve ili sadnje voća i povrća, o insektima od kojih biljke mogu imati koristi ili štete, kao i o vrijednosti vitamina u voću i povrću i njihovom utjecaju na zdravlje.</p>			/	

Izvor: Podaci dobiveni na temelju usporedbe Pravilnika o provedbi Sheme i Nacionalnih strategija za provedbu Sheme školskog voća od 2013./14 do 2017./18.

6.1. Financijski okvir Sheme i njena iskorištenost

Da bi određena zemlja članica EU sudjelovala u programu školskog ViP i ostvarila potporu Unije ona je dužna izraditi nacionalnu strategiju o provedbi Sheme u kojoj moraju biti navedeni određene informacije o provođenju Sheme u državi. Elementi Strategije uključuju trajanje provođenja, zemljopisno područje na kojem će se program provoditi, ciljevi koji se žele ostvariti, popis proizvoda, popis pratećih mjera i drugi elementi. Nakon što je strategija objavljena od strane komisije kreće zahtjev za potporu koju podnosi svaka pojedina članica. EU je odredila tzv. indikativnu dodjelu potpore Unije po državi članici gdje se navode kolika je stopa sufinanciranja po određenoj članici.

Iz tablice 3 vidljivo je da se postotak sufinanciranja mijenja s obzirom na ekonomsko stanje države članice. Tako su zemlje poput Njemačke, Ujedinjenog Kraljevstva, Nizozemske, Austrije itd. financirane s minimalnom stopom od 75% dok se s 90% financiraju članice poput Bugarske, Hrvatske, Latvije, Estonije itd.

Tablica 3: Indikativna dodjela potpore Unije po državi članici

INDIKATIVNA DODJELA POTPORE UNIJE PO DRŽAVI ČLANICI

Država članica	Stopa sufinanciranja(u%)	EUR
AUSTRIJA	75	2 239 273
BELGIJA	75	3 369 750
BUGARSKA	90	2 094 722
HRVATSKA	90	1 360 845
CIPAR	75	290 000
ČEŠKA	88	3 124 660
DANSKA	75	1 808 638
ESTONIJA	90	439 361
FINSKA	75	1 599 911
FRANCUSKA	76	22 500 145
NJEMAČKA	75	19 707 575
GRČKA	81	3 143 600
MAĐARSKA	86	3 031 022
IRSKA	75	1 758 729
ITALIJA	80	16 719 794
LATVIJA	90	633 957
LITVA	90	901 293
LUKSEMBURG	75	290 000
MALTA	75	290 000
NIZOZEMSKA	75	5 434 576
POLJSKA	88	11 645 350
PORTUGAL	85	3 284 967
RUMUNJSKA	89	6 869 985
SLOVAČKA	89	1 709 502
SLOVENIJA	83	554 291
ŠPANJOLSKA	75	12 939 604
ŠVEDSKA	75	2 856 514
UJEDINJENA KRALJEVINA	76	19 401 935
EU 28	79	150 000 000

Izvor: Provedbena Uredba komisije (EU) 2016/248

Na zahtjevu za potporu država članica u mogućnosti je napomenuti da nije spremna potrošiti cijeli iznos iz indikativne dodjele ili spremnost da potroši iznos koji je veći od iznosa indikativne dodjele. Iznos kojeg se neka država „odrekla“ alocira se na one države članice koje su spremne koristiti više sredstva od iznosa indikativne dodjele. Dodatna sredstva na osnovnu indikativnu potporu mogu ostvariti samo one članice čije je stupanj iskoristivosti sredstava između 50%-75% - u tom slučaju dodatno mogu dobiti još 50% od osnovne indikativne potpore. Ukupni proračun EU Shemu iznosi 250 milijuna eura po školskoj godini, za školsku godinu 2017./18. izdvaja se 145.079.683 eura za voće i povrće, a 104.920.217 eura za mlijeko (Tablica 4). Svaka država članica ima vlastitu nacionalnu raspodjelu koja se temelji na broju školske djece i iskoristivosti prethodnih Shema.

Tablica 4: Rezultati raspodjele financijskih sredstava za voće i povrće i školsko mlijeko u školskoj godini 2017./18.

Raspodjela financijskih sredstava za voće i povrće i školsko mlijeko u školskoj godini 2017./18.

Država članica	Školsko voće i povrće	Školsko mlijeko
BELGIJA	3 367 930	1 650 729
BUGARSKA	2 677 109	1 167 367
ČEŠKA	4 082 903	1 842 407
DANSKA	2 386 393	1 606 402
NJEMAČKA	25 826 315	10 947 880
ESTONIJA	565 888	732 225
IRSKA	2 007 779	900 398
GRČKA	3 218 885	1 550 685
ŠPANJOLSKA	12 932 647	6 302 784
FRANCUSKA	17 990 469	17 123 194
HRVATSKA	1 720 946	800 354
ITALIJA	21 704 956	9 261 220
CIPAR	390 044	400 177
LATVIJA	813 091	745 497
LITVA	1 134 661	1 091 333
LUKSEMBURG	343 568	193 000
MAĐARSKA	3 885 599	1 972 368
MALTA	372 747	144 750
NIZOZEMSKA	7 063 251	2 401 061
AUSTRIJA	2 946 591	1 278 933
POLJSKA	14 985 916	11 047 202
PORTUGAL	3 283 397	2 220 981
RUMUNJSKA	6 866 848	10 865 578
SLOVENIJA	727 411	363 811
SLOVČKA	2 185 291	1 020 425
FINSKA	1 599 047	3 824 689
ŠVEDSKA	0	9 245 859
VELIKA BRITANIJA	0	4 219 008
UKUPNO	145 079 683	104 920 317

Izvor: EC(2017)-COMMISSION IMPLEMENTING DECISION of fixing the definitive allocation of Union aid to Member States for school fruit and vegetables and for school milk.

Stopa sufinanciranja Sheme školskog ViP u RH je 90% iz proračuna EU i dodatnih 10% iz državnog proračuna. Hrvatska je do školske godine 2016./17. provodila samo program školskog voća i povrća. Iznos indikativne potpore povećavao se iz godine u godinu sudjelovanja. U prvoj godini iz proračuna EU dobiveno je 1.100.000 EUR, dvije godine kasnije sredstva su se uvećala za 260.845 EUR dok je 2016./17. iznos potpore u odnosu na prvu godinu veći za 916.686 EUR. Sredstva iz državnog proračuna za prvu godinu provođenja bila su veća u odnosu na drugu, treću i četvrtu godinu.

Rastom potpore od strane EU, paralelno se smanjivala potpora iz državnog proračuna u razdoblju od 2014./2016. U 2016./2017 rastom potpore EU povećala se potpora iz državnog proračuna no još nije dosegnut iznos kao prve godine provođenja. Za buduće razdoblje provođenja mjere Hrvatskoj je dodijeljen do sada maksimalni iznos potpore samo se je ona trenutno podijeljena na sektor ViP i mliječni sektor.

Hrvatska ima visok stupanj iskoristivosti Sheme i svih je godina iskoristivost bila veća od 75%. Svake je godine iskoristivost Sheme u RH na sve boljoj razini, primjerice vidljivo iz tablice 2. 82,7% do 96,9% u 2015./16. Prosjek na nivou kreće se oko 70-79 % što RH svrstava među države s najvećim stupnjem iskoristivosti. Portugal je zemlja koja ima najmanji stupanj iskoristivosti (26,6%) prema podacima EC, samo 5 članica ima iskoristivost 100% a to su Bugarska, Estonija, Mađarska, Slovačka i Luxemburg. EC(2015)[13]

7. Rezultati istraživanja

7.1. Opis korištenih anketnih upitnika:

Istraživanje je provedeno on-line anketnim upitnikom na točno određenim skupinama. Uzorak istraživanja činili su proizvođači/ dobavljači s popisa dostupnih na stranicama Ministarstva poljoprivrede točnije Popisi dobavljača koji ispunjavaju uvjete javnog poziva u 2013./14, 2014./15., 2015/16. 2016./17. U navedenim se popisima većinom nalaze ponovljeni dobavljači, s manjim izmjenama zbog višegodišnjeg sudjelovanja istih u Shemi. Anketni upitnik proveden je isključivo putem interneta čija je web adresa plasirana na navedene e-mail adrese dobavljača. Za potrebe istraživanja sastavljen je anketni upitnik od trinaest pitanja koja su tematski podijeljena na sedam skupina pitanja. Prva podjela je vrijeme sudjelovanja u Shemi zatim, određivanje vrste i učestalosti raspodjele ViP koje pojedini uključeni dobavljač plasira školama, utjecaj Sheme na njihovo sadašnje i buduće poslovanje, osobni stavovi o prednostima i nedostacima Sheme školskog ViP, prijedlozi za poboljšanje provođenja Sheme u budućem razdoblju, uključenost u prateće mjere u okviru Sheme i opće informacije. Anketni upitnik sastoji se od niza zatvorenih i otvorenih pitanja. Dva pitanja otvorenog tipa postavljena su kako bi se dobili konkretni i jasni stavovi o prednostima i nedostacima Sheme.

Pitanja zatvorenog tipa sastojala su se od niza ponuđenih tvrdnji višestrukog odabira, ponuđenih odgovora ili skale u kojima je svaki ispitanik odredi stupanj slaganja s pojedinom izjavom. U istraživanju ukupno je prikupljeno 17 anketa, od čega najveći broj čine Trgovačka društva-d.o.o (41,2%), zatim Obrti (35,3%), Obiteljska poljoprivredna gospodarstva (OPG) (17,6%) i Zadruga (5,9%).

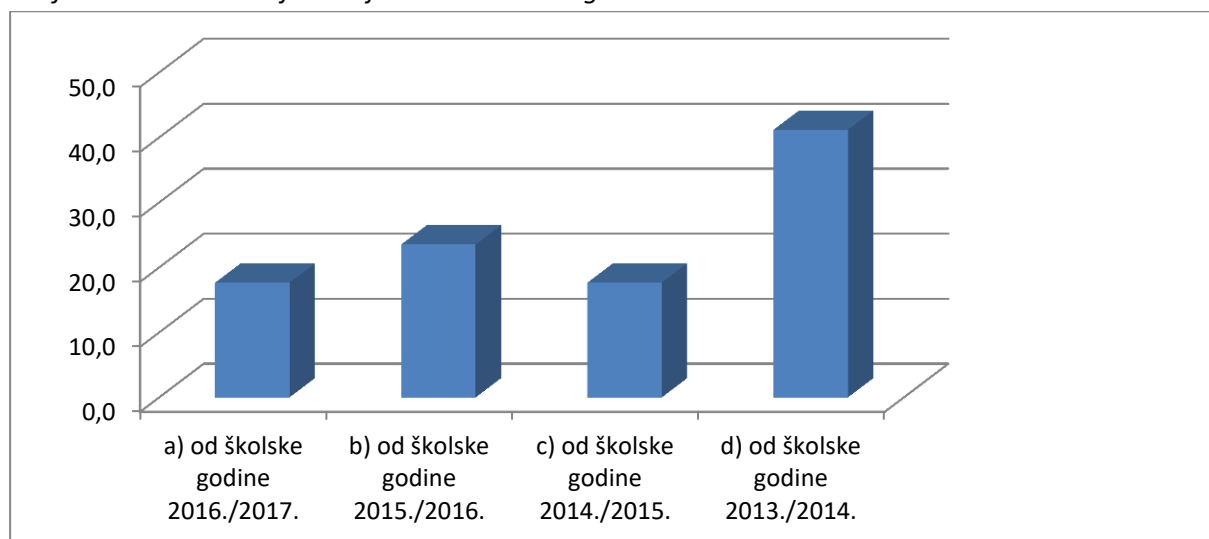
7.2. Opis uzorka istraživanja

Ukupan uzorak čini 17 poduzeća koja su uključena u Shemu školskog ViP od 2013./2014.-2016./17. Od ukupno 17 anketiranih poduzeća Trgovačka društva-d.o.o čine udio od 41,2% u ukupnom broju, Obrti 35,3%, OPG-ovi 17,6% i Zadruga 5,9%. Promatrajući ispitanike prema kategorijama poduzeća koju čine subjekti mikro, malog i srednjeg poduzetništva, 76,5% su mikro poduzeća s godišnjim prometom do 2.000.000 eura i 10 zaposlenih, zatim 11,8 % čine mala poduzeća s godišnjim prometom do 10.000 000 eura i 50 zaposlenih te 5,9% čine velika poduzeća s više od 250 zaposlenih i 50.000 000 eura prometa, i srednja poduzeća s godišnji promet do 50.000.000 eura, i do 250 zaposlenih. Najveći broj njih, 41,2% iz ovog uzorka sudjeluje u Shemi od 2013./14. godine, već četiri godine od kad Shema djeluje u RH, 17,6% njih sudjeluje tri godine od školske godine 2014./15, dvije godine od 2015./16.uključeno je 23,5% njih i 17,6% čine oni koji od ove školske godine 2016./17. po prvi puta sudjeluju u Shemi.

8. Analiza rezultata istraživanja

Analizom anketa kao što je već navedeno najviše je onih proizvođača/ dobavljača koji su u Shemu uključeni od prve godine njenog provođenja što je vidljivo iz grafikona 1. Iz toga možemo zaključiti da većina proizvođača/dobavljača zadovoljava uvijete škola i pridržava se pravila koja su u Shemi određena. Proizvođači/ dobavljači su prema odabiru tri vrste voća i povrća koje najviše plasiraju kroz Shemu odabrali jabuku (100%), mandarinu (64,7%) i krušku (58,8%) kao voće koje je dostavljano školama. Iako se proizvođači i potrošači voća i povrća slažu da bi Listu proizvoda iz Sheme trebalo proširiti na druge vrste ViP koja su prihvatljivija djeci, prema tablici 5 vidljivo da su najzastupljeniji proizvodi oni koji se ukupno gledano u Hrvatskoj najviše proizvode, izuzev kruške. Iz priopćenja Državnog zavoda za statistiku (2016) o ukupnoj biljnoj proizvodnji, najčešće proizvedeno voće u RH je jabuka koje je 2015-te proizvedeno 101 752 tona, zatim mandarina 35 936 tona, dok se kruške proizvede samo 5 314 tona.

Grafikon 1: Godine sudjelovanja u Shemi školskog ViP

Izvor: Istraživanje autorice

Tablica 5: Voće i povrće prema količinama koje je najviše plasirano kroz Shemu

	Najčešće isporuke	%
Jabuka	17	100,0
Mandarina	11	64,7
Kruška	10	58,8
Šjijva	2	11,8
Jagoda	2	11,8
Breskva	1	5,9
Trešnja	1	5,9
Nektarina	0	0,0
Rajčica	0	0,0
Mrkva	0	0,0

Izvor: Istraživanje autorice

Tablica 6: Plasirane količine ViP kroz Shemu u odnosu na vrstu poduzeća

Koliko od vaših ukupnih kapaciteta ViP se plasira kroz Shemu školskog voća i povrća?	OPG	Zadruga	Obrt	Trgovačko društvo - d.o.o.	Ukupno
	%	%	%	%	%
a) manje od 10%	0	100	17	57	35
b) od 11%-25%	67	0	17	29	29.5
c) od 26%-40%	0	0	50	14	23.5
d) od 41%-55%	0	0	17	0	6
f) od 66%-80%	33	0	0	0	6

Izvor: Istraživanje autorice

Prema tablici 6 vidljivo je da najveći postotak, 35% proizvođača/ dobavljača kroz Shemu plasira manje od 10 % ViP , 29% njih plasira 11%-25%, dok svega 11% njih plasira 41%-80% u odnosu na njihove ukupne mogućnosti dobave ViP. Ukupno gledano prema vrsti subjekta, trgovačka društva (d.o.o) su ta koja najvećem broju 57% u odnosu na druge subjekte plasiraju manje od 10% ViP. Pregledom OPG-ova vidljivo je da 67% njih od svoje ukupne proizvodnje ViP kroz Shemu školskog voća plasira od 11%-25% ViP. Kod obrta 50% njih plasira 26%-40% svog ViP unutar Sheme.

Tablica 7: Učestalost dostava pojedinog voća i povrća

Učestalost dostave pojedinog voća i povrća	a)jednom tjedno	b)više puta tjedno	c)sezonski	d)nikada
	%	%	%	%
Mandarina	58,8	0	7	0
Jabuka	82,4	5,9	11,8	0
Kruška	70,6	5,9	5,9	5,9
Šjiva	58,8	0	23,5	17,6
Breskva	64,7	0	11,8	23,5
Nektarina	64,7	0	17,6	17,6
Trešnja	70,6	0	11,8	17,6
Jagoda	64,7	0	29,4	5,9
Rajčica	58,8	0	29,4	29,4
Mrkva	58,8	0	11,8	29,4

Izvor: Istraživanje autorice

Pregledom tablice 7 o učestalosti dostave ViP prema školama vidljivo je da su najčešće isporuke voća i povrća jednom tjedno. U 82,4% slučajeva uključeni sudionici jabuku dostavljaju jednom tjedno, 70,6% krušku i trešnju. U nekim se slučajevima (jabuka i kruška) dostavlja više puta tjedno (5,9%) no to su jedine vrste koje se kod pojedinaca dostavljaju više od jednog puta tjedno. ViP poput jagode, rajčice, nektarine dostavlja se sezonski u najvećem broju, a najveći je postotak onih koji nikada ne dostavljaju povrtnu vrstu (rajčica i mrkva).

O problemu distribucije ViP osvrnula su se djeca, njihovi roditelji i škole, prema Evaluacijskom izvješću HZJZ, a i s druge strane na taj problem ukazuju i proizvođači/dobavljači koji zbog male dostave proizvoda imaju često veće troškove što povećava cijenu proizvoda.

8.1 Stavovi o Shemi i njen utjecaj na uključene proizvođače/ dobavljače

Procjenom utjecaja Sheme školskog voća i povrća na proizvođače/ dobavljače u RH ustanovljeno je da većina njih ima mogućnosti opskrbe voćem i povrćem više škola nego što trenutno opskrbljuju, sa srednjom ocjenom 4,29. Ukupni plasman proizvoda na tržište ocijenjen je sa srednjom ocjenom 3,82. 58,8% ispitanika niti se slaže niti ne s izjavom da bi putem drugih prodajnih lanaca ostvarili veće prihode što prikazuje da Shema pozitivno utječe na njihovo poslovanje a potvrdilo je 64,7% njih sa srednjom ocjenom 4,12. Iznos dobivene potpore pokriva troškove proizvodnje i distribucije proizvoda s čime se slaže 82,4% ispitanih sudionika. Ukupno gledano Shema ima pozitivan utjecaj poslovanje uključenih sudionika te se njen cilj o jačanju poljoprivredne proizvodnje sve više ostvaruje. Za buduće razdoblje provođenja Sheme prema Popisu dobavljača, uključen je veći broj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava nego što je to slučaj bio prethodnih godina.

Tablica 8: Utjecaj Sheme na poslovanje poduzeća

	1+2- Nikako se ne slažem/Ne slažem se	%	3-Niti se slažem niti ne	%	4- Slažem se	%	5-U potpunosti se slažem	%	Srednja vrijednost
<i>Imam mogućnosti za opskrbu više škola nego što sam uključen</i>	0	0	2	11,8	8	47,1	7	41,2	4,29
<i>Prodajom voća i povrća tržištu putem drugih prodajnih lanaca ostvario bih veće prihode</i>	1	5,9	10	58,8	4	23,5	2	11,8	3,47
<i>Troškovi distribucije mojih proizvoda od mjesta proizvodnje do krajnjeg potrošača (škola) su prihvatljivi za mene</i>	0	0	2	11,8	14	82,4	1	5,9	3,94
<i>Iznos dobivene potpore pokriva moje troškove</i>	0	0	1	5,9	14	82,4	2	11,8	4,06
<i>Uključenost u Shemu omogućila mi je bolji ekonomski rezultat</i>	2	11,8	2	11,8	11	64,7	2	11,8	3,88
<i>Shema je pozitivno utjecala na moje poslovanje</i>	1	5,9	1	5,9	11	64,7	4	23,5	4,12
<i>Ono što proizvedem to uspijem plasirati na tržište</i>	0	0	5	29,4	10	58,8	2	11,8	3,82

Izvor: Istraživanje autorice

Stavovi uključenih sudionika prema utjecaju Sheme na ostvarenje osnovnih ciljeva ocijenjeni su sa srednjom ocjenom 3,65 dok je provođenje Sheme u RH ocijenjeno sa 3,41. Sudionici su najčešće nezadovoljni kompliciranom dokumentacijom, sporošću sustava, teškom probom malih poljoprivrednih gospodarstava spram većih trgovačkih lanaca. Proizvođači/potrošači kvalitetu svojih proizvoda ocijenili vrlo kvalitetnom prema odličnom, srednja ocjena 4,29. Proizvođači/ potrošači imaju mogućnosti ponuditi različite vrste ViP tijekom školske godine s čime se slaže 65% njih. Iako ispitanici u ovom istraživanju smatraju da bi Shemu trebalo proširiti na druge proizvode 59% njih, ipak 47,1 % njih niti se slažu niti ne da bi bili spremni širiti svoju proizvodnju na druge vrste iako im uključenost u Shemu osigurava siguran plasman njihovih proizvoda. (tablica 9)

Tablica 9: Stavovi o Shemi i njen utjecaj na buduće razdoblje poslovanja

	1- Nikako se ne slažem	%	2- Ne slažem se	%	3-Niti se slažem niti ne	%	4- Slažem se	%	5-U potpunosti se slažem	%	Srednja vrijednost
Program Sheme školskog VIP utjecao je na zdravlje i promjenu prehrambenih navika djece u osnovnim i srednjim školama	0	0	1	5,9	5	29,4	10	59	1	5,9	3,65
Shema školskog VIP uspješno se provodi u RH	0	0	2	12	6	35,3	9	53	0	0	3,41
Unaprijediti ću tehnologiju proizvodnje kod voća i povrća	0	0	3	18	4	23,5	8	47	2	11,8	3,53
Zbog pozitivne reakcije kod popratnih mjera ove Sheme razmišljam o diversifikaciji proizvodnje	1	5,9	3	18	7	41,2	6	35	0	0	3,06
Smatram da bi Shemu trebalo proširiti na druge proizvode	0	0	1	5,9	3	17,6	10	59	3	17,6	3,88
Planiram proširiti svoj proizvodni asortiman	1	5,9	3	18	8	47,1	5	29	0	0	3
Zbog sigurnog plasmata mojih proizvoda planiram povećati proizvodnju voća i povrća	1	5,9	3	18	5	29,4	8	47	0	0	3,18
Razmišljali smo o udruživanju s drugim proizvođačima kako bi mogli ponuditi veće količine proizvoda (VIP)	2	11,8	1	5,9	8	47,1	4	24	2	11,8	3,18
Voće i povrće kojim opskrbljujem škole svježije i kvalitetno	0	0	0	0	2	11,8	8	47	7	41,2	4,29
U mogućnosti smo ponuditi različite vrste voća i povrća tijekom školske godine	0	0	0	0	3	17,6	11	65	3	17,6	4

Izvor: Istraživanje autorice

Primjerice jedan bjelovarski OPG koji sudjeluje u Shemi proizvodi samo jabuke, ne raznovrsnost svoje ponude pokriva tako da otkupljuje voćne i povrtno vrste od drugih OPG-ova. Mogućnost otkupa od drugih i plasiranje ViP kroz Shemu ukazuje na visoke potpore kojima jedan OPG uspijeva otplatiti kupljene količine a pritom i zaraditi dio novaca.

Primjer dobre prakse kod bjelovarskih škola, na inicijativu gradske uprave i škola, pokrenut je tzv. „Bjelovarski doručak“ gdje se odlučilo djeci osigurati zdrav doručak koji se sastoji od kruha, maslaca, meda, jabuka, šljiva i ostalih namirnica koje su dostavljene od strane okolnih OPG-ova. Bjelovarski primjer Sheme i doručka u osnovnim školama (2017) Regionalni dnevnik, TV, HRT4, 07. rujna 2017.

8.2. Prijedlozi uključenih sudionika za provođenje Sheme školskog voća i povrća

U tablici 10 prikazani su prijedlozi za provođenje Sheme školskog voća i povrća u odnosu na veličinu poduzeća, odnosno mikro, malo srednje i veliko. S obzirom na najveći udio mikro poduzeća (13) relevantni su upravo njihovi odgovori. O većem iznosu financijskih potpora u okviru Sheme složilo se 46,15% mikro poduzeća, najveći postotak od 76,92% u mikro poduzećima smatraju da bi veće količine obroka po djetetu osigurale bolje funkcioniranje Sheme i njen bolji utjecaj na ostvarenje ciljeva. Također, veći naglasak stavljaju na proširenje liste proizvoda kako bi se pomoglo malim proizvođačima. U školskoj godini 2017./18. Shema je proširena na mlijeko i mliječne proizvode, što prikazuje pozitivan pomak s obzirom na to da su otkupne cijene mlijeka i mliječnih proizvoda na tržištu niže nego što je to iznos dobivene potpore u okviru Sheme. U budućem razdoblju provođenja Sheme na razini Hrvatske ali i EU-a postoji mogućnost za proširenje Sheme na proizvode poput mesa, jaja ili druge prerađevine koje bi djeci omogućavale zdrav, svjež i uravnotežen obrok. Primjer „Bjelovarski doručak“ ranije spomenut. Njih 38,43% smatra da bi uključivanje hrvatskih proizvoda utjecalo pozitivno na provođenje Sheme, što može biti posljedica manjeg broja uključenih OPG-ova.

Tablica 10: Prijedlozi za provođenje Sheme školskog voća i povrća u odnosu na veličinu poduzeća

	MIKRO		MALO		SREDNJE		VELIKO	
	f	%	f	%	f	%	f	%
a) veći iznos financijskih potpora u okviru Sheme školskog voća i povrća	6	46,15	0	0	1	100	0	0
b) osiguravanje veće količine obroka voća i povrća po djetetu	10	76,92	1	50	0	0	1	100
c) uključivanje samo domaćih (hrvatskih) proizvoda u shemu Školskog voća i povrća	5	38,43	0	0	0	0	1	100
c) redovitija opskrba škola svježim voćem i povrćem	2	16,7	2	100	1	100	0	0
d) micanje fokusa s lokalnog tržišta tj. kratkih lanaca opskrbe	2	15,38	0	0	0	0	0	0
e) veća uključenost manjih proizvođača ili obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava	4	30,76	1	50	0	0	0	0
f) uključivanje uvoznih proizvoda u Shemu školskog voća i povrća	0	0	0	0	1	100	0	0
g) širenje sheme na druge proizvode kako bi se pomoglo proizvođačima	6	46,15	0	0	1	100	1	100

Izvor: Istraživanje autorice

8.3. SWOT-analiza

Tablica 11 prikazuje SWOT analizu napravljenu prema danim izjavama o prednostima i nedostacima Sheme školskog ViP od strane uključenih proizvođača/ dobavljača. Prema danim izjavama vidljivo je da su proizvođači/ dobavljači zadovoljni Shemom glede visine potpora koje primaju za svoje proizvode, sigurnog tržišta na kojem mogu plasirati proizvod te redovite i sigurne naplate. Također kao snagu ove mjere ističu kvalitetu proizvoda i sustav koji utječe na edukaciju djece, širenje znanja o načinu proizvodnje, poljoprivredi, zaštiti okoliša i prije svega zdravom načinu prehrane.

Proizvođači/ dobavljači kao slabosti u Shemi navode probleme oko uskog asortimana proizvoda i jednoličnosti povrtnih i voćnih vrsta. U zimskom periodu kao slabost navode upitnost svježine proizvoda zbog potrebe za skladištenjem. Smatraju da bi bolja informiranost učitelja i ostalih popratnih sudionika u Shemi bolje utjecala na samo provođenje Sheme i ostvarivanje njenih ciljeva. Problem se također javlja u novom pravilniku koji je pisan za buduće razdoblje provođenja Sheme gdje je škola ta koja, ako želi sudjelovati u Shemi, mora imati sredstva za isplatu dobavljača/ proizvođača a zatim ona naplaćuje od strane APPRRR i škola sama bira kojeg proizvođača odabrati. U takvom slučaju postoji mogućnost odustajanja od uključenosti u Shemu zbog nedostatka sredstava. Prema novom pravilu da škola sama bira onog tko će dostavljati svježe voće i povrće, neki proizvođači navode da tu postoji mogućnost korumpiranih ravnatelja i lokalne vlasti kod odabira dobavljača, pa tu mali lokalni dobavljači i proizvođači nemaju puno šanse pored veletrgovačkih i uvoznčkih lanaca.

Prijetnje Shemi su promjene u Pravilniku za školsku godinu 2017./18. u kojem je veći teret sveden na škole, od novaca kojeg moraju imati za pred financiranje do opširne i komplicirane dokumentacije. Također, male su šanse da zaista lokalni proizvođači postanu sudionici Sheme, što je i vidljivo u ovom istraživanju gdje je vrlo mali broj uključenih OPG-ova, no prema Popisu proizvođača za školsku godinu 2017./18. Puno je veći broj OPG-ova koji su ostvarili mogućnost sudjelovanja u Shemi, a vrijeme će tek pokazati koji će broj njih zapravo sudjelovati.

Svakako kao priliku u provedbi ove sheme smatraju jačanje svijesti i znanja o zdravoj prehrani, poljoprivredi i hrvatskim proizvodima kod djece, roditelja i učitelja. Priliku malim proizvođačima za plasman njihovog proizvoda, interakcija između lokalnih proizvođača i samih potrošača u mogućnosti stvaranja boljeg proizvoda te danu mogućnost za smanjenje nezaposlenosti zbog aktiviranja hrvatske proizvodnje.

Tablica 11: SWOT analiza Sheme školskog voća i povrća temeljena na izjavama iz provedene ankete

S - Strengths → snage	W - Weaknesses → slabosti
<ul style="list-style-type: none"> • Visoka potpora • Redovita i sigurna naplata iz pouzdanog izvora 	<ul style="list-style-type: none"> • Dominantnost jedne voćne vrste-jabuke • Premala gramaža obroka po djetetu
<ul style="list-style-type: none"> • Zdrava prehrana djece • Besplatan i zdrav obrok djeci u školama 	<ul style="list-style-type: none"> • Neinformiranost učitelja u program školskog ViP • Nedovoljno povrtnih vrsta
<ul style="list-style-type: none"> • Sigurno tržište • Kvalitetan hrvatski proizvod • Edukacija djece i roditelja 	<ul style="list-style-type: none"> • Stvaran broj učenika ne odgovara odobroj broji od Agencije • Uzak krug proizvoda • Sporost sustava • Trenutni način isplate potpore-škola isplaćuje dobavljača, zatim se naplaćuje od strane Agencije • U zimskom periodu, usmjerenost na uskladišteno voće
O - Opportunities → prilike	T - Threats → prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> • Pomoć hrvatskim proizvodima • Rast zaposlenosti • Lakši plasman proizvoda • Stvaranje i jačanje zdravih prehrambenih navika • Dobra zarada • Prilika malim proizvođačima za plasman proizvoda • Širenje znanja o poljoprivredi i njenoj važnosti • Interakcija lokalnih proizvođača s lokalnim potrošačima • Jačanje svijesti o zdravoj prehrani • Uvesti obavezno sudjelovanje svih škola u Shemu • Širenje asortimana na one prihvatljivije djeci 	<ul style="list-style-type: none"> • Preopširna i komplicirana dokumentacija • Velik teret na školama zbog administrativnih obaveza • Nezainteresiranost djece zbog preuskog asortimana ViP • Dostava male količine proizvoda koja poskupljuje proizvod • Uvozni proizvodi a ne domaći • Lokalni proizvođači imaju male šanse spram veletrgovačkih i uvoznih lanaca

Izvor: Istraživanje autorice

8.4. Uključenost i zadovoljstvo pratećih mjera iz Sheme školskog ViP

U ovom istraživanju 52,9% anketiranih proizvođača uključeno je u prateće mjere u okviru Sheme. Uključeni proizvođači/ dobavljači ocjenjuju prateće mjere kao vrlo pozitivno iskustvo (33,3%). Njihove izjave većinom su kod svih sudionika pozitivne, a navedene su u tablici 13. Djeca su vrlo zadovoljna novim iskustvima i otvorena prema učenju novih stvari. Također, sudionici mjera primjećuju pozitivne utjecaje edukacije na djecu te veći stupanj empatije prema drugoj djeci koja su slabijeg imovinskog statusa. Navodi se i pozitivna suradnja između sudionika, Savjetodavne službe i škola.

Najčešće aktivnosti kod pratećih mjera vidljive su u grafikonu 2 a najčešća je posjeti poljoprivrednim gospodarstvima koji se bave proizvodnjom voća i povrća. Dio njih uključen je u održavanje nastave u vrtu, kušaonice proizvoda te edukaciju djece o izradi raznih jela od voća i povrća, posjete kapacitetima za skladištenje, sortiranje i pakiranje i slične aktivnosti koje se provode s ostalim pratećim mjerama. U tablici 1 također postoji popis tema čija predavanja drže određeni specijalisti hortikulture, zaštite bilja i dr. Predavanja su podijeljena na učenike od prvog do četvrtog razreda i četvrtog do osmog u osnovnim školama te predavanja za nastavnike i roditelje.

Tablica 12: Iskustva kod sudjelovanja u pratećim mjerama

<i>Iskustva kod provođenja pratećih mjera</i>				
	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>Valjani postotak</i>	<i>Kumulativni postotak</i>
VRLO POZITIVNA	3	17,6	33,3	33,3
POZITIVNA	2	11,8	22,2	55,6
NITI POZITIVNA NITI NEGATIVNA	2	11,8	22,2	77,8
NEGATIVNA	1	5,9	11,1	88,9
VRLO NEGATIVNA	1	5,9	11,1	100,0
Ukupno	9	52,9	100,0	
Bez odgovora	8	47,1		
Ukupno	17	100,0		

Izvor: Istraživanje autorice

Tablica 13: Izjave sudionika pratećih mjera

Izjave sudionika o pratećim mjerama

Djeca jednostavno vole izaći iz učionica

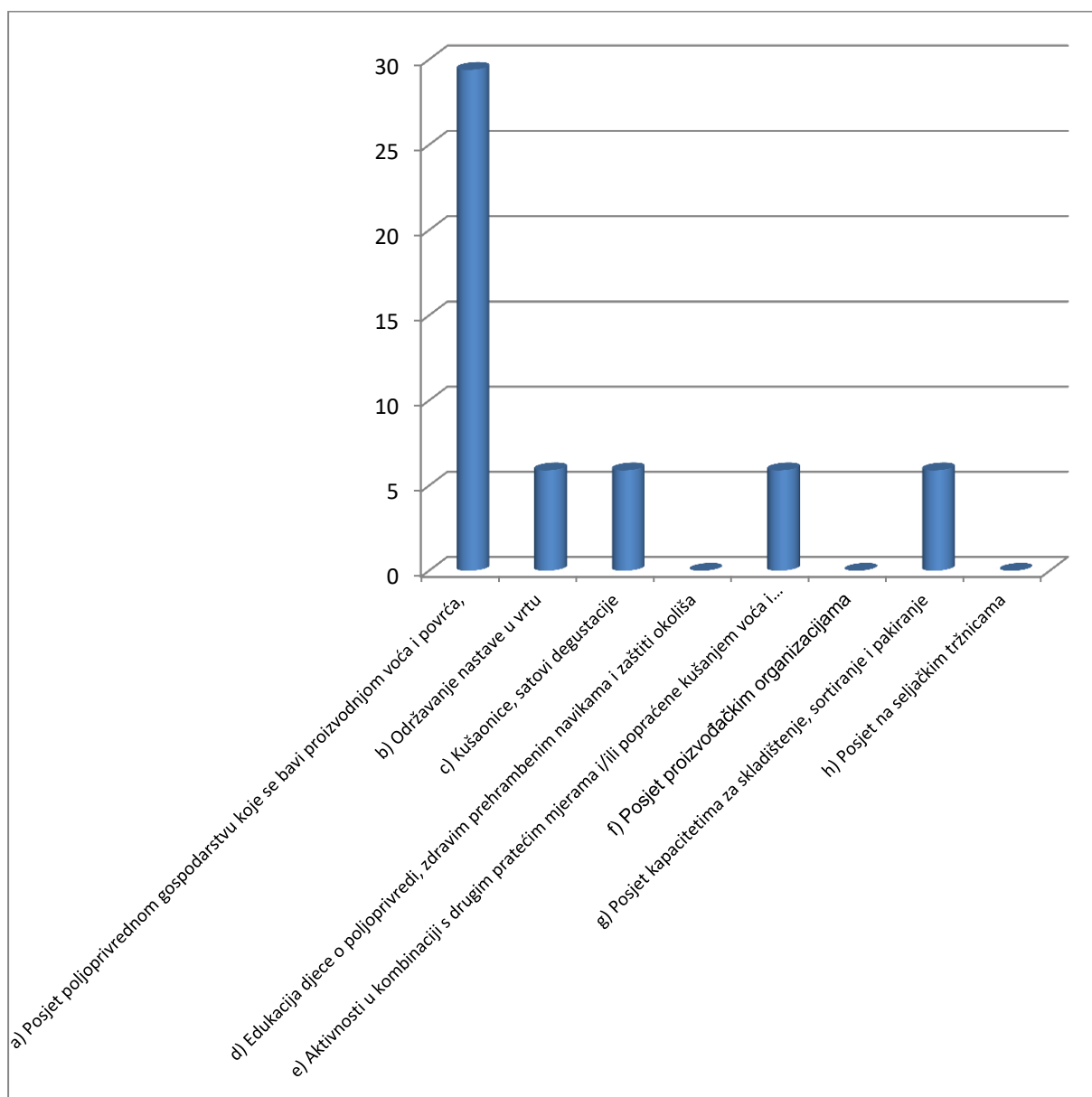
Djeca su dobro reagirala, nismo primijetili odbačeno voće u okolini škole, viškove bi dijelili djeci slabije imovinske moći

Dobro se pripremimo, surađujemo sa Savjetodavnom službom i školama, djeca dobro reagiraju.

Većina djece je vrlo zainteresirana i postavlja pametna pitanja.

Izvor: Istraživanje autorice

Grafikon 2: Uključenost proizvođača/dobavljača u prateće mjere u okviru Sheme školskog voća i povrća

Izvor: Istraživanje autorice

9.Zaključak

S obzirom na to da je u svijetu zabilježen sve veći problem pretilosti, neuravnoteženog načina prehrane kao i socijalne nejednakosti diljem Europe al i svijeta jačala se svijest o tom problemu. Neke su zemlje taj problem uočile mnogo prije, krajem devedesetih godina u Norveškoj krenulo se s programom voća i povrća u školama koji tada nije bio besplatan za sve što se nije pokazalo kao učinkovita mjera. Takvo provođenja dovelo je do još većih razlika i nejednakosti. U 2001. godini započeli su s besplatnim programom školskog voća i povrća što se pokazalo kao puno učinkovitije. Studije su tada pokazale na povećanje unosa ViP. Druga istraživanja provedena u Europi također su pokazala pozitivne rezultate u promjeni potrošnje voća i povrća. Vijeće Europske unije je pronašlo poveznicu između poljoprivredne politike i javnog zdravstva te predložilo Shemu školskog voća i povrća kao mjeru koja će imati utjecaj na probleme s prehrambenim navikama a pritom utjecati na poboljšanje poljoprivrednog tržišta. S obzirom na pozitivne pomake u okviru Sheme, EU od školske godine 2009./2010. Izdvaja sve veća sredstva u okviru Zajedničke poljoprivredne politike za financiranje Sheme. Republika Hrvatska uključila se u ovaj program 2013./2014. godine od tada svake nove školske godine financijski izdaci za Shemu sve su veći, povećava se broj škola sudionica, broj uključene djece, Shema se širi na druge proizvode osim voća i povrća. U Hrvatskoj također Shema pozitivno utječe na povećanje potrošnje ViP te jačanje svijesti o zdravoj prehrani i navikama.

Koliko je zadovoljstvo uključenih sudionika i kakvo je stanje glede ostvarenja ciljeva koji se tiču agrarne politike odnosno poljoprivrednog tržišta ustanovljeno je u ovom istraživanju. Analizom anketiranih sudionika, odnosno proizvođača/ dobavljača, kojih je u ovom istraživanju sudjelovalo sedamnaest utvrđeno je da većina uključena u Shemu od prve godine provođenja. Hrvatska s obzirom na druge članice EU-a ima kraću listu proizvoda koji su uključeni u Shemu. Na našoj se listi nalazi 10 proizvoda, od čega su najzastupljenije vrste jabuka, mandarina i kruška. Nezadovoljstvo asortimanom proizvoda vidljivo je od strane djece i roditelja u školama, a isto tako i od strane proizvođača/ dobavljača. Količine koje proizvođači/ dobavljači dostavljaju u okviru Sheme najčešće su do 25% njihove ukupne proizvodnje. Problem se također javlja kod učestalosti dostave ViP u okviru Sheme. U najvećim se postotcima ViP dostavlja samo jednom u tjednu. Problem distribucije kod proizvođača/ dobavljača očitava se kod troškova prijevoza. Količine proizvoda su male, a troškovi prijevoza su visoki. Takav problem može se smanjiti samo na jedan način, uključivanjem kratkih lanaca opskrbe. S obzirom na to da je u Shemu do sada uključen manji broj OPG-ova, problem distribucije javljao se kod onih dobavljača koji su imali veće udaljenosti od točke A do odredišta pojedine škole.

U budućem se razdoblju provođenja Sheme, školska godina 2017./2018. na listi proizvođača nalazi veći broj OPG-ova, što ukazuje na mogućnost smanjenja problema dostave tj. uključivanje kratkih lanaca-lokalni proizvodi. Aktivnosti koje se provode u okviru pratećih mjera imaju velik utjecaj na povećanje potrošnje ViP i jačanje svijesti o zdravoj prehrani. U Hrvatskoj iskustva kod onih proizvođača/ dobavljača koji su uključeni u prateće mjere uglavnom su vrlo pozitivna. Proizvođači/ dobavljači smatraju prateće mjere kao pozitivan utjecaj na djecu. Vidljiva je velika zainteresiranost od strane djece, jačanje svijesti o zaštiti okoliša, zdravom načinu prehrane te o samoj poljoprivrednoj proizvodnji.

Stavovi uključenih sudionika o Shemi školskog voća podijeljeni su na pozitivne i negativne strane. Visina potpore i sigurnost tržišta stavke su koje proizvođači/ dobavljači navode kao prednosti, uz pozitivne promjene koje utječu na zdravlje i edukaciju djece. Visina potpore pokriva njihove troškove, te smatraju da je njihov ekonomski rezultat bolji u odnosu na vrijeme prije sudjelovanja u Shemi. Više od polovice njih smatra da bi se Shema trebala proširiti na druge proizvode i te da bi bili spremni širiti svoju proizvodnju na druge vrste. Problemi se javljaju kod promjene u zakonima koje su vidljive iz godine u godinu provođenja, te problemi sporosti sustava i komplicirane dokumentacije. Sudionici žele naglasiti da je jedna od prijetnji ovog programa velik teret koji se stavlja na škole i smanjena mogućnost sudjelovanja malih OPG-ova spram većih trgovačkih lanaca.

Novim načinom provođenja Sheme školskog voća i povrća u RH te njeno širenje na mliječni sektor otvaraju se nova pitanja i spoznaje o utjecaju na proizvođače u tom sektoru. Može li se djelomice poboljšati stanje mljekarstva u RH i riješiti problemi s niskim otkupnim cijenama ? Kakve pogodnosti otvara Shema budućim sudionicima te hoće li se sadašnji problemi i prijetnje Shemi promijeniti ostavlja pitanja za neka buduća istraživanja.

10. Popis literature

1. **Barone, B Nougeria, RM de Barros, TT Riberio, TG Guimareaes, KRLSLD Behrens, JH Rodrigues, NSS** (2016) Supply of fruit and vegetables family farming in the school feeding, *Vigilancia sanitaria em debate-sociedade ciencia and tecnologia* Vol. 4 Issues: 3 Pages: 86-95
2. **Bere, E; Hilsen,M; Kleppt,K** (2013) Effect of the nationwide free school fruit sheme in Norway, *British jurnal of nutrion*, Vol.104, Issue:4, Pages: 589-594
3. **De Sa, J; Lock, K** (2008) Will European agricultural policy for school fruit and vegetables improve public health A review of school fruit and vegetable programmes, *European jurnal of public health*, Vol.18, Issue: 6 Pages: 558-568
4. **Državni zavod za statistku** (2016) Biljna proizvodnja u 2015.<
https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2016/01-01-14_01_2016.htm> Pristupljeno: 3. kolovoz 2017.
5. **European Commission** (2016) School Fruit and Vegetables Scheme Strategy for the 2016/2017 school Year, Member State: Ireland,
<https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/sfs/documents/strategies-2016-2017/ie-20162017_en.pdf> Pristupljeno: 11. srpnja 2017.
6. **European Commission** (2016) School Fruit and Vegetables Scheme Strategy for the 2016/2017 schoolYear,Member State: Austria,<https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/sfs/documents/strategies-2016-2017/at-2016-17_en.pdf> Pristupljeno: 11. srpnja 2017.
7. **European Commission** (2016): SUMMARY REPORT 'STRATEGY' Member State: Slovenia <https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/sfs/documents/strategies-2016-2017/national_strategy_2016_2017-summary_en.pdf> Pristupljeno 12.srpnja 2017.
8. **European Commission** (2011) Measurement of administrative burdens generated by the european legislation
<https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/sfs/documents/ceps_-_fruit_and_milk_report_en.pdf>. Pristupljeno 30.svibnja 2017.
9. **European Commission** (2015) Results of the Evaluation of the School Fruit and Vegetables and School Milk Schemes against the Principles of Subsidiarity, Proportionality and Better Regulation
10. **European Commission** (2016) CMO Committee – School Fruit Scheme - Presentation of the results of 2014/2015 monitoring reports

11. **European Commission** (2008) Council regulation amending Regulations (EC) No 1290/2005 on the financing of the common agricultural policy and (EC) No 1234/2007 establishing a common organisation of agricultural markets and on specific provisions for certain agricultural products (Single CMO Regulation) in order to set up a School Fruit Scheme,
<https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/sfs/documents/summary_impact_en.pdf> Pristupljeno: 17.srpnja 2017.
12. **European Commission** (2017) COMMISSION IMPLEMENTING DECISION of 23.3.2017 fixing the definitive allocation of Union aid to Member States for school fruit and vegetables and for school milk for the period from 1 August 2017 to 31 July 2018 <https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/school-scheme/material/annex_en.pdf>Pristupljeno: 23.kolovoz 2017.
13. **European Commission** (2015) Decision 1993 final of 30 March 2015, AGRI.R.1 provisional figures based on the detailed declarations (Table 104) sent by Member States<<http://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupDetailDoc&id=31701&no=5>> Pristupljeno: 23.kolovoz 2017.
14. **Europska Komisija** (2016) Uredba (2016/248) o utvrđivanju pravila za primjenu Uredbe (EU) br. 1308/2013 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu potpore Unije za isporuku i distribuciju voća i povrća, prerađevina voća i povrća te proizvoda od banana u okviru programa voća i povrća u školama te o utvrđivanju indikativne dodjele te potpore.
<[file:///C:/Users/Barbara/Downloads/Uredba%20\(EU\)%20br.%20248-2016%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Barbara/Downloads/Uredba%20(EU)%20br.%20248-2016%20(1).pdf)>Pristupljeno: 10.kolovoz 2017.
15. **Europska Komisija** (2016) Uredba (2016/247) o dopuni Uredbe (EU) br. 1308/2013 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu potpore Unije za isporuku i distribuciju voća i povrća, prerađevina voća i povrća te proizvoda od banana u okviru programa voća i povrća u školama <[file:///C:/Users/Barbara/Downloads/Uredba%20\(EU\)%20br.%20247-2016.pdf](file:///C:/Users/Barbara/Downloads/Uredba%20(EU)%20br.%20247-2016.pdf)> Pristupljeno: 10. Kolovoza 2017.
16. **Hrvatski zavod za javno zdravstvo HZJZ**, (2017) Evaluacija provedbe Sheme školskog voća i povrća za školske godine 2013./2014. 2014./2015. 2015./2016.<https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/sfs/documents/hr_evaluation_report_-_2016-2017_hr.pdf> Pristupljeno: 17.svibanj.2017.
17. **Ministarstvo poljoprivrede** (2013) Nacionalna strategija za provedbu Sheme školskog voća i povrća za godinu 2013./2014.
18. **Ministarstvo poljoprivrede** (2014) Nacionalna strategija za provedbu Sheme školskog voća i povrća za godinu 2014./2015.
19. **Ministarstvo poljoprivrede** (2015) Nacionalna strategija za provedbu Sheme školskog voća i povrća za godinu 2015./2016.
20. **Ministarstvo poljoprivrede** (2016) Nacionalna strategija za provedbu Sheme školskog voća i povrća za godinu 2016./2017.

21. **Ministarstvo poljoprivrede** (2017) Vodič o provedbi školske shemeu školskoj godini 2017./2018.
22. **Ministarstvo zdravlja republike hrvatske** (2013) Nacionalne smjernice za prehranu učenika u osnovnim školama <[http://os-irabljanina-rab.skole.hr/upload/os-irabljanina-rab/images/static3/1236/File/Nacionalne_smjernice_za_prehranu_ucenika_u_osnovnim_skolama_\(1\).pdf](http://os-irabljanina-rab.skole.hr/upload/os-irabljanina-rab/images/static3/1236/File/Nacionalne_smjernice_za_prehranu_ucenika_u_osnovnim_skolama_(1).pdf)>. Pristupljeno 15.lipnja 2017.
23. **Narodne novine** (2013) Pravilnik o provedbi sheme školskog voća. Zagreb. NN 22/2013
24. **Narodne novine** (2015) Pravilnik o provedbi sheme školskog voća. Zagreb. NN 30/15
25. **Narodne novine** (2017) Pravilnik o provedbi sheme školskog voća. Zagreb. NN50/2017
26. **Ransley, JK; Taylor,EF; Radwan,Y; Kitchen, MS; Greenwood, DC; Cade, JE** (2013) Does nutrition education in primary schols make a difference to children's fruit and vegetables consumption?, Public health nutrition, Vol. 13, Issue: 11, Page: 1898-1904
27. **Savjetodavna služba**: <http://www.savjetodavna.hr/projekti/25/shema-skolskog-voca/>. Pristupljeno 15.lipnja.2017.
28. **Shema školskog voća i povrća- jedem voće mislim zdravo** (2013/2014) <<http://www.mps.hr/UserDocImages/SKOLSKO%20VOCE/SHEMA%20%C5%A0KOLSKO%20VO%C4%86A%20-%20MZOS.pdf>> Pristupljeno 30.svibnja 2017.
29. **Technical University of Munich** (2017). Value perception and trust issues in regional food sourcing by institutional buyers , <[file:///C:/Users/Barbara/Downloads/1398_2_Value_and_trust_issue_Abate_Kassa_290716\(1\)%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Barbara/Downloads/1398_2_Value_and_trust_issue_Abate_Kassa_290716(1)%20(3).pdf) > Pristupljeno 17. srpanj 2017.
30. **World Health Organization** (2016) Report of the commission on ending childhood obesity. Geneva: World Health Organisation.<http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/204176/1/9789241510066_eng.pdf?ua=1> Pristupljeno: 15.lipanj 2017.

11.Prilog

11.1. Popis tablica i grafikona

- Tablica 1: Popis tema provedenih unutar Sheme školskog ViP
 - Tablica 2: Promjene tijekom godina provođenja Sheme školskog voća i povrća
 - Tablica 3: Indikativna dodjela potpore Unije po državi članici
 - Tablica 4: Rezultati raspodjele financijskih sredstava za voće i povrće i školsko mlijeko u školskoj godini 2017./18.
 - Tablica 5: Voće i povrće prema količinama koje je najviše plasirano kroz Shemu
 - Tablica 6: Plasirane količine ViP kroz Shemu u odnosu na vrstu poduzeća
 - Tablica 7: Učestalost dostava pojedinog voća i povrća
 - Tablica 8: Utjecaj Sheme na poslovanje poduzeća
 - Tablica 9: Stavovi o Shemi i njen utjecaj na buduće razdoblje poslovanja
 - Tablica 10: Prijedlozi za provođenje Sheme školskog voća i povrća u odnosu na veličinu poduzeća
 - Tablica 11: SWOT analiza Sheme školskog voća i povrća temeljena na izjavama iz provedene ankete
 - Tablica 12: Iskustva kod sudjelovanja u pratećim mjerama
 - Tablica 13: Izjave sudionika pratećih mjera
-
- Grafikon 1: Godine sudjelovanja u Shemi školskog ViP
 - Grafikon 2: Uključenost proizvođača/dobavljača u prateće mjere u okviru Sheme školskog voća i povrća

Životopis

Barbara Letinčić rođena 14. studenog 1992. u Zagrebu. Osnovnu i srednju školu također završava u Zagrebu. Nakon završene četverogodišnje škole, 2012. godine upisuje Agronomski fakultet u Zagrebu, gdje 2015. godine stječe titulu Sveučilišnog prvostupnika (baccalaureus) inženjera agrarne ekonomike.

Od 2013.- 2017. uključena je u program tutora na Agronomskom fakultetu. Tutori su grupa studenata koji dobrovoljno odvajaju dio slobodnog vremena kako bi novim naraštajima studenata olakšali snalaženje u akademskoj zajednici. Nakon dvije godine sudjelovanja, postaje predstavnik tutora za smjer Agrarna ekonomika.

Nakon završenog preddiplomskog studija 2015. upisuje diplomski studij na istom fakultetu, smjer Agrobiznis i ruralni razvitak, praksu obavlja u Ministarstvu poljoprivrede, te diplomski studij završava u rujnu 2017., nakon obrane diplomskog rada, stječe zvanje magistra. Od 2015. do danas pohađa školu stranih jezika, Prospero, poslovni engleski, s trenutnom razinom znanja-B2.

Za vrijeme svog studiranja radila je na istraživanju tržišta poljoprivredno-prehrambenih proizvoda na Zavodu za marketing u poljoprivredi i to na istraživanju tržišta o potrošnji i preferencijama voća i povrća, o poznavanju i konzumaciji sireva na HR tržištu, istraživanju o potrošnji ribljih prerađevina itd. Na posljednjem sajmu PHS- Proizvodi Hrvatskog Sela radila je u organizaciji i nadzoru na sajmu kojem se izlažu, kušaju i prodaju birani hrvatski tradicijski proizvodi dodane vrijednosti. Na posljednjoj godini diplomskog studija bila je uključena u sportsku veslačku sekciju Agronomskog fakulteta.